

HYVINKÄÄN
SANOMAT
280985

Kytöjärven kansankirjasto — aikanaan tärkeä, nyt jo unohtunut

Tämän vuoden Hyvinkää-viikolla Hyvinkään Kaupunginkirjasto järjestää näyttelyn, joka kertoo sen varhaisesta edeltäjästä Kytöjärven Kansankirjastosta. Tällaisen kirjaston olemassaolo on nyky-

polvelta jo unohtunut, mutta paljon on elossa niitakin, jotka sen kirjakokoelmista ovat saaneet tyydytystä lukuhalulleen — sekä hyötyä että hupia, niinkuin kirjaston kuuluu antaa asiakkailleen.

Kirjaston alkuvaiheista ei valitettavasti ole löytynyt mitään kirjallisia tietoja, mutta muistinvaraisesti on kerrottu, että jo viime vuosisadan puolella olisi jonkinlainen lainakirjasto Kytäjällä toiminut. Säilyneistä papereista selviää, että vuoden 1906 vaiheilla on paikkakunnalla pantu toimeen suuri keräys kirjaston hyväksi, nuorisoseuran aloitteesta (muistitieto) mutta ei varsinaisesti sen nimissä, koska keräyslistoissa ei mainita nuorisoseuraa eikä muitakaan järjestöjä. Kun tiedetään, että vuosisadan ensi kymmen oli Kytäjällä hyvin vilkasta aikaa (n.s. "Iso Puulaa-ki" = suuret hakkuut, Työväenyhdistyksen alkuvaiheet, Seurakuntayhtymän perustamis aika, Seurantaloon rakentaminen, monet seuranäyttämöesitykset ym) kuuluu kirjaston perustaminen tai aktivoiminen varmaan samaan tapahtumasarjaan.

Kartano tuki tuntuvasti kaikkia näitä toimintoja. Kirjaston keräyslistassa on "H. Hofjäg-mästar Linderin" lahjoitus 200:—. Kaikkiaan seitsemän listaa on tallella, jokaiseen on kauniilla käsialalla kirjoitettu seuraava teksti: "Kaikkia niitä arvoisia kansalaisia, jotka hyväntahtoisesti tahtovat lahjoillaan avustaa Kytöjärven kirjaston hyväksi pidettäviä arpajaisia, pyydetään tähän listaan merkitsemään nimensä sekä lahjan suuruus ja nimi."

Listat on jaettu sarakkeisiin, joista käy ilmi lahjoittajan nimi, lahjan nimi, rahalahjan markka- ja pennimäärä sekä viimeisessä sarakkeessa mahdolliset kirjalahjoitukset.

Kiertokoulunopettaja Ida Avellanin olen kuullut olleen innokkaasti kirjastoasiaa ajamassa, ehkä listojen kaunis

teksti on hänen käsialaansa. Hän asui Kytäjän "Seurahuoneella", missä myös kirjasto alkuvuosisaana sai tilaa.

Keräyslistat jaettiin eri puolille kylää, yksi Hiivolaan, toinen Vatsialle, kolmas Vanhaankylään, neljäs Myllärilälle, viides Kariselle. Yhdessä listassa on vain yksi nimi, M. Sundström, joka on luvannut antaa "Kankasta". Eniten lahjoituksia ovat keränneet neiti Sandholm listallaan, jonka nimet ovat enimmäkseen Kartanon puolesta ja J.K. Mäkinen, joka on kiertänyt Linnanmäestä, Arolasta ja Ihanaisista aina Hapulahteen ja Hallperiin asti, vieläpä ilmeisesti mennyt Hiivolan kerääjänkin alueelle Kenkiälle.

Lahjoitukset, siis arpajaisvoitoksi tarkoitetut, olivat monenkirjavaa tavaraa, usein varmaan aivan perheen omista käyttötavaroista luovutettuja. On elukoita, kukkoja, lammas ja koira, on käsitöitä, sekä miesten että naisten: haravia, kauhoja, kiuluja, pyttyjä ja koreja, erikoisimpia esineitä on Seelim Ahon Härkähöylän tukki. Hapulahden emäntä antaa "2 pyyhliniinaa", ja erilaiset langat ja kudonnaiset ovatkin naisten antamia lahjoituksia. Hilma Nurmelta tuli lakananvälipitsiä ja Harattan Pietilän emännältä "2 Wispelää". Joku antaa kahvikuppiparin, joku juuston tai päähuivin. Jokainen maininta tuo elävästi mieleen ihmisen, joka siinä uhrasi omastaan yhteiseksi hyväksi ja samalla kohotti omaakin itsetuntoaan — "jos naapuri anto niin kyllä meiltäkin". Joku tuli luvanneeksi yli voimiansakin, kuten se lahjoittaja, jonka nimen kohdalla on rahasumma 2 markkaa, nimen yli on vedetty

viiva huomautuksin: "Lupaa eikä anna. Aika hävitön."

Arpajaiset sitten pidettiin, mutta mitään tilitystä ei kirjaston papereiden joukossa ole säilytetty. Seuraava dokumentti on kirjaluetelo sekä käsin kirjoitetut "Lainaussäännöt Kytäjän Kansankirjastolle". (Paperi samaa kuin keräyslistat).

1 § Lainakirjasto pidetään yleisölle avoinna joka sunnuntai, kello 2–3 päivällä, paitsi niinä pyhinä kuin on kirkonmenot, niin kohta kirkonmenojen loputtua. (Jumalanpalvelukset pidettiin samalla Seurahuoneella).

2 § Lainajaan tulee suorittaa kustakin lainaamastansa kirjasta korvausta, 5 penniä jos kirja on 1–500 sivun suuruinen ja 10 penniä jos kirja on yli 500 sivua.

3 § Aika, jona kirja saapi olla samalla henkilöllä, on 2 viikkoa, kirjasta joka on alle 500 sivua, ja 4 viikkoa 500 sivua suuremmista kirjoista. Paitsi jos lainaaja uusii lainauksensa ja maksaa ylempänä mainitut korvaukset. Ei kumminkaan 8 viikkoa pidemmälle, saa pitää kirjaa luonaan, jos yli sen ajan viipyy, niin suoritetaan lainaaja sakkoon 10 penniä jokaiselta viikolta.

4 § Jos lainaaja likaa, tai muuten on sopimattomasti menetellyt kirjan kanssa, niin suoritetaan sakkoon, vähintään 50 penniä ja siitä enämpi, kirjaston hoitajan arvion mukaan.

5 § Lainaaja ei saa luovuttaa, lainaamaansa kirjaa, toiselle luettavaksi.

Ankarat säännöt

Myöhemmin on otettu käytäntöön painetut lainausohjeet, ehkä joidenkin mallisääntöjen mukaan laaditut.

Keräyslistoista saatiin selvää

Ylihovijahtimestari Constantin Linder, jonka lahjoitus 200 mk oli Kytöjärven kansankirjaston alkupääoma. — Kuva Museovirasto.

rahaa n. 250 markkaa, myytyjen arpojen luvusta tai hinnasta ei ole merkintöjä, voittoja oli kuitenkin yli 400 kpl, joten arpoja saattoi olla hyvinkin tuhansia.

Hankittuja kirjoja ei luettelossa ole eritelty muuten kuin järjestysnumeroin.

Luettelon ensimmäinen teos on Cough: Kaikuja Puhujalavalta, raittiusaiheisia kertomuksia, toisena on jo kotimaista kaunokirjallisuutta: Pietari Päivärinnan Pikakuvia kato-vuodelta ja kolmantena saman kirjailijan Naimisen juoruja. Ensimmäisillä sivuilla näkyy myös sellaisia klassikkoja kuin Fredrika Bremerin Perhe, Leo Tolstoin Ylösnousemus, Tope-liuksen Talvi-iltain tarinat ja Kauppi-Heikin Kirottua työtä.

Kaunokirjallisuutta on hankittu selvästi eniten. Ensimmäiset tietokirjoiksi luokiteltavat teokset ovat Rohden Onnellisen avioliiton ehdoista ja Lucina Hagmanin Naisten kasvatukselta sekä John Stuart Millin urauurtava teos Vapaudesta.

Kokoelman uskonnolliset, maataloudelliset ja terveydenhoitoalan teokset näyttävät olevan suureksi osaksi viime vuosisadalla ilmestyneitä, mikä viittaa siihen, että ne on saatu lahjoituksena heti alkuvaiheessa tai ehkä aikaisemmin jo olemassaolleen kirjaston perintönä. Raittiusaiheista kirjallisuutta on valppaasti edelleenkin ostettu.

Kotimaista ja käännöskirjallisuutta on miltei yhtä paljon. Suurempia tietokirjoja ei ole hankittu — taloudellisista syistä varmaan, muuta kuin Oma Maa, joka on tilattu vihkoina.

Kirjastoa kartutettiin ilmeisesti edelleenkin iltamia ja arpajaisia järjestämällä, opettajien johdolla. Melia Lehtosen, myöh. Viljasen käsialaa näkyy joissain luetteloissa. Kirjasto siirrettiin sitten joskus, ehkä 1920-luvulla Vanhankylän Rytkön kouluun ja sieltä Vanhankylän työjohtajan asuntoon, missä Ida Suvanto sitä hoiti aina 1940-luvulle saakka.

Viimeiset hankinnat on tehty

v. 1936, jolloin ostettiin mm. Toivo Pekkasen esikoisteos Tehtaan varjossa ja Sillanpään Kiitos hetkistä Herra. Kun Hyvinkään kunta perusti Kytäjälle kirjaston, lainaus väheni vanhassa kyläkirjastossa ja loppui viimein kokonaan. Opettaja Osmo Patolinnan ja Vanhankylän työjohtajien huolellisuuden ansiosta koko kirjasto nyt on tallella Kaupunginkirjaston suojissa.

Kytöjärven Kansankirjasto on sananmukaisesti kulunut kansan käsissä — suosituimmat kirjat ovat repaleisia, paljon on jouduttu vuosien kuluessa poistamaan. Järvi-Mäkiskä ehkä vähän liioitteli kun hän 40-luvulla kertoi minulle luke-neensa jok'ikisen kirjan mitä kirjastossa oli, mutta usein hänenkin nimensä lainausluettelossa on. Joinakin lainauspäivinä lainaajia on ollut kymmenkunta, joskus vain pari kolme, mutta yleensä asiakkaat saivat mukaansa useampiakin kirjoja. Uskollisimpia lainaajia voisi mainita monia, mutta ainakin 1930-luvulla toistuvat Alpo Jokisen ja Toini Lintusen (Nummikko) nimet.

Muidenkin kytäjäläisten kunnallismiesten käytössä kirjasto on saanut olla. Ehkä se on omalta vaatimattomalta osaltaan vaikuttanut siihen panokseen, joka Kytäjällä oli annettavanaan Hyvinkään maalaiskunnan ja vielä kaupunginkin rakennustyössä.

Kun kirjaston yhteydessä on säilynyt kovin puutteelliset asiatiedot sen perustamisesta ja toiminnasta, olisi mainiota, jos henkilöt, jotka näistä ajoista tietävät, kertoisivat muistostaan joko Kaupunginkirjaston henkilökunnalle tai Katri Lehdolle. Pikkutiedotkin olisivat mielenkiintoisia.

Kirjastonhoitajien nimet eri aikoina? Rahanhankinta, iltamat tai arpajaiset? Oliko kerhotoimintaa, oltiinko kirjoihin tyytyväisiä? Lainausmaksut ja sakot? Lainattiinko lapsille? Varmaan on Hyvinkäällä sellaisia, jotka muistavat vanhan kirjaston.

KATRI LEHTO